

۴. نتیجه‌ی آن این است که روابط فرهنگی و اقتصادی به تعادل، توازن، هماهنگی و انسجام می‌رسد و عدالت اجتماعی در همه‌ی ابعاد آن واقعیت می‌یابد.

میان بعد فردی و اجتماعی توحید، تشابه و تناسب وجود دارد.

تا سال ۹۲، تمام آیات در درس ۳ به جز آیه‌ی: «و من یسلم وجهه الی الله و هو محسن فقد استمسک بالعروة الوثقی» که بیان‌گر بعد فردی توحید عبادی بود، بیان‌گر توحید در عبادت در هر دو بعد فردی و اجتماعی بودند. اما تفکیک بعد فردی و اجتماعی این آیات، در کتاب پیش‌دانشگاهی چاپ (۹۲) حذف شده است. با وجود این، احتمال طراحی تست از این مبحث هم‌چنان وجود دارد.

زاسری

۲۴۹۸ ۴ این سؤال از پیام آیات (۱) درس (۳) در صفحه‌ی ۲۳ کتاب طرح شده. این آیه به رابطه‌ی توحید در ربوبیت و توحید در عبادت اشاره دارد.

یعنی می‌فرماید: کسی لایق عبادت است که ربّ انسان باشد. اگر کسی پذیرفت که خداوند، پروردگار انسان‌هاست، لازمه‌ی این پذیرش آن است که فقط خدا را بپرستد. با توجه به این توضیحات، گزینه‌ای که به این رابطه‌ی علیت اشاره دارد، گزینه‌ی (۴) است: «با اعتقاد به این که خدا تنها اداره‌کننده‌ی جهان است (توحید در ربوبیت)، درمی‌یابیم که تنها وجود شایسته‌ی پرستش، خداست (توحید در عبادت).

در گزینه‌ی (۲) آمده: آگاهی به این که «خداوند پروردگار من و پروردگار شماست» (توحید در ربوبیت) باعث می‌شود انسان در صراط مستقیم قرار بگیرد. صرف آگاهی به ربوبیت خداوند، موجب قرار گرفتن در صراط مستقیم نمی‌شود، بلکه این آگاهی و اعتقاد باید با عمل همراه شود و عمل، همان توحید در عبادت است. به همین جهت این گزینه پاسخ صحیح نیست.

۲۴۹۹ ۴ توحید در عبادت آن است که تسلیم فرمان‌های خداوند باشیم و کارهای خود را فقط به قصد اطاعت از او و برای کسب رضایت او انجام دهیم. آیه‌ی: «الحمد لله رب العالمین» بیان‌گر آن است. زیرا حمد و ستایش خداوند یک عمل عبادی است.

۲۵۰۰ ۴ کلمه‌ی «لا اله الا الله»، جامع همه‌ی ابعاد توحید است (نه فقط توحید عبادی) و انسان را از شرک در عقیده و عمل حفظ می‌کند (نه فقط خالقیت و ربوبیت).

۲۵۰۱ ۴ این سؤال از پیام آیات (۲) درس (۳) در صفحه‌ی ۲۴ کتاب طرح شده. این سؤال از قسمت «*» که جزء حذفیات کنکور سراسری است، آمده. اما با این وجود، سازمان سنجش آن را حذف نکرده است. با توجه به ترجمه‌ی مقطع به این سؤال پاسخ می‌دهیم:

و ضرب الله مثلاً رجلاً فیه شرکاء متشاکسون	خداوند مثالی زده است: مردی که فرمانبردار چند شریک ناسازگار است: شرک در عبادت
و رجلاً سلماً لرجل	و مردی که تنها فرمانبر یک نفر است: توحید در عبادت

فرمانبرداری از چند نفر و یک نفر، مربوط به عمل و عبادت است. بنابراین گزینه‌ی (۴) پاسخ صحیح است.

۲۵۰۲ ۴ این سؤال از پیام آیات (۳) درس (۳) پیش‌دانشگاهی در صفحه‌ی ۲۵ کتاب طرح شده. عبارت: «و ما امروا الا لیعبدوا الهأ و احداً» بیان‌گر آن است که خداوند دعوت می‌کند مردم را به خود که جز او معبودی نیست. عبارت: «سبحانه عما یشرکون»، بیان‌گر منزّه و مبرّا بودن خدا از هر نوع شرکی است.

حقیقت بندگی

درس ۳

«ان الله ربی و ربکم فاعبدوه»

رابطه‌ی توحید در ربوبیت و توحید در عبادت: توحید در عبادت و عمل،

ثمره و نتیجه‌ی (معلول) توحید در ربوبیت و نظر است.

«اتخذوا احبارهم و رهبانهم ارباباً من دون الله و المسيح

ابن مریم شرک در ربوبیت

و ما امروا الا لیعبدوا الهأ و احداً

دعوت به عبادت و پرستش خداوند که معبودی جز او نیست.

سبحانه عما یشرکون»

تثزیه و میرا دانستن ذات خداوند از شرک عبادی معتقدان به ربوبیت دانشمندان، راهبان و حضرت عیسی مسیح (ع).

این آیه بیان‌گر رابطه‌ی بین توحید در ربوبیت و توحید در عبادت است.

«و لقد بعثنا فی کلّ امة رسولاً أن عبدا لله و اجتنبوا الطاغوت»

لازمه‌ی توحید عبادی، دوری از طاغوت است.

وحدت دعوت انبیا، تحقق توحید عبادی و نفی شرک در پرستش است.

«و من یسلم وجهه الی الله و هو محسن فقد استمسک بالعروة الوثقی»

نتیجه‌ی تسلیم در برابر خداوند بودن (توحید عبادی) و نیکوکاری،

تمسک به دست‌آویز محکم است.

بعد فردی (انسان موحد):

۱. به معنای پرستش و اطاعت از خداست.

۲. کشش‌ها، تمایلات، تصمیم‌ها و فعالیت‌های انسان سمت‌وسویی خدایی می‌گیرد.

۳. در انتخاب همسر، شغل، دوست و ... رضایت خدا را در نظر دارد.

۴. امیال و غرایز خود را تنظیم و کنترل می‌کند.

۵. گرایش‌های برتر مانند حقیقت‌طلبی و عدالت‌خواهی در او ظهور می‌یابد.

۶. دارای شخصیتی یگانه و یکپارچه در جهت عبودیت و پرستش خداست.

بعد اجتماعی (جامعه‌ی موحد):

۱. به معنای یگانه و یکپارچه شدن نظام اجتماعی در جهت خداوند است.

۲. افراد در روابط خود با یکدیگر و مناسبات اقتصادی و سیاسی فرمان الهی را حاکم می‌کنند.

۳. افراد جامعه از پذیرش فرمان طاغوت‌ها و ستمگران سرباز می‌زنند.

۸۹

پیام آیات
مربوط به توحید
در عبادت

۱۴

۹۰

ابعاد توحید
در عبادت

۱۱

۲۵۰۳ ۲ این سؤال از پیام آیات (۳)، درس (۳) پیش‌دانشگاهی در صفحه‌ی ۲۵ کتاب طرح شده. تسلیم بودن در برابر خداوند، مرتبط با توحید در عبادت است. آیه‌ی: «ولقد بعثنا فی کلّ امة رسولا ان اعبدا الله واجتنبوا الطاغوت» بیان‌گر این توحید است. آیه‌ی: «اتخذوا احبارهم و رهبانهم ...» که در گزینیه‌ی (۴) آمده، به شرک در ربوبیت اشاره دارد، نه توحید در عبادت. زیرا می‌گوید: مشرکان، دانشمندان، راهبان و حضرت مسیح (ع) را به ربوبیت گرفتند. در نتیجه پاسخ صحیح نمی‌باشد.

۲۵۰۴ ۱ ص ۲۳ اطاعت از خداوند، لازمه‌ی عبودیت و بندگی اوست. اطاعت و سرسپردگی از پیامبر (ص) و جانشینان ایشان که از جانب خدا منصوب شده‌اند، لازمه‌ی توحید در عبادت است. عبارت: «رب العالمین» بیان‌گر توحید در ربوبیت است. **۲۵۰۵** ۴ ص ۲۳ اطاعت از خداوند، لازمه‌ی عبودیت و بندگی اوست. عبارت: «اینان دانشمندان، راهبان و حضرت مسیح (ع) را به جای خداوند ربوبیت گرفتند.» بیان‌گر شرک در ربوبیت است. آیه‌ی: «ان الله ربی و ربکم» حاکی از توحید در ربوبیت است. **۲۵۰۶** ۴ طبق کادر ۹۰، دستیابی به تعادل، توازن، هماهنگی، انسجام و تحقق عدالت اجتماعی در همه‌ی ابعاد آن، زمانی محقق می‌شود که توحید در عبادت در بعد اجتماعی آن به ظهور رسد. آیه‌ای که به بعد اجتماعی توحید در عبادت اشاره کرده، آیه‌ی: «ولقد بعثنا فی کلّ امة رسولا ان اعبدا الله واجتنبوا الطاغوت» است؛ زیرا در بعد اجتماعی توحید عبادی می‌گوییم که افراد در روابط خود با یکدیگر فرمان الهی را حاکم می‌کنند (اعبدوا الله) و از پذیرش فرمان طاغوت‌ها سرباز می‌زنند (اجتنبوا الطاغوت).

۲۵۰۷ ۳ ص ۲۷ معرفت به خداوند، زمانی میوه‌ی خود را می‌دهد که از مرحله‌ی شناخت ذهنی به مرحله‌ی ایمان قلبی برسد و در قلب تثبیت شود. یعنی انسان به چشم قلب (نه با عقل و تفکر که در گزینیه‌های (۲) و (۴) آمده) ببیند که خداوند در کوچک‌ترین حوادث عالم نیز حضور دارد.

۲۵۰۸ ۲۸ ریشه‌ی شرک و بت‌پرستی جدید آن است که برخی از انسان‌ها در عین قبول داشتن خداوند، دین و دستورات آن را در متن زندگی خود وارد نمی‌کنند و تمایلات دنیایی و نفسانی خود را اصل قرار می‌دهند.

در قسمت دوم گزینه‌های (۱) و (۲) آمده: «به تمایلات دنیایی و نفسانی خود پاسخ مثبت بدهند.» این دو گزینه نادرست است؛ زیرا طبق متن کتاب، باید تمایلات دنیایی اصل قرار بگیرد و پاسخ مثبت دادن به آن‌ها (گناه نمودن) صحیح نیست.

۲۵۰۸ ۴ بحث ابعاد فردی و اجتماعی توحید در عبادت در کتاب پیش‌دانشگاهی چاپ (۹۲) حذف شده و نباید از آن سؤال بیاید. اما با توجه به این‌که تاکنون تفکیک بعد فردی و اجتماعی توحید در عبادت مورد توجه بوده، طبق کادر ۹۰، همه‌ی آیات هم به بعد فردی و هم اجتماعی توحید در عبادت اشاره دارند، به جز آیه‌ی: «و من یسلم وجهه الی الله و هو محسن ...» که فقط به بعد فردی اشاره نموده و در این خصوص با دیگر آیات متفاوت است.

۲۵۰۹ ۴ طبق کادر ۹۰، تفکیک ابعاد فردی و اجتماعی توحید عبادی در آیات، از کتاب پیش‌دانشگاهی سال ۹۲ حذف شده و کتاب درسی، تفکیکی میان بعد فردی و اجتماعی در آیات قائل نشده است. اما با توجه به سابقه‌ی این بحث تا سال گذشته، همه‌ی آیات بیان‌گر توحید اجتماعی هستند، به جز آیه‌ی: «و من یسلم وجهه الی الله ...» که بیان‌گر بعد فردی توحید عبادی است. توجه کنید از آن‌جا که فعل آیه‌ی: «ایاک نعبد و ایاک نستعین» به صورت جمع آمده و می‌گوید همه‌ی ما خدا را می‌پرستیم و از او یاری می‌خواهیم، حاکی از توحید اجتماعی است.

۲۵۱۰ ۲ نفی اطاعت از غیر خداوند که همان توحید در عبادت است، از دقت در پیام آیه‌ای به دست می‌آید که به توحید عبادی اشاره دارد. آیه‌ی: «و من یسلم وجهه الی الله و هو محسن فقد استمسک بالعروة الوثقی» پاسخ صحیح است. البته اگر به‌طور دقیق به پیام این آیه دقت کنیم، این آیه بیان‌گر اطاعت از خداوند است، نه نفی اطاعت از غیر خدا. نفی اطاعت از غیر خدا، مفهوم عبارت: «اجتنبوا الطاغوت» می‌باشد.

۲۵۱۱ ۱ با توجه به ترجمه‌ی مقطع آیه به این سؤال پاسخ می‌دهیم:

الله لا اله الا هو	کلمه‌ی توحید و جامع همه‌ی ابعاد و اقسام توحید است: توحید در خالقیت، ربوبیت و عبادی
لیجمعنکم الی یوم القیامة	این عبارت، معاد را به طور کلی بیان کرده: معاد جسمانی و روحانی انسان
فتوکل علی الله	توکل و اعتماد بر خدا یک عمل عبادی محسوب می‌شود: توحید عبادی

۲۵۱۲ ۴ «الحمد لله»: توحید عبادی - «رب العالمین»: توحید ربوبی

«ان الله ربی و ربکم»: توحید ربوبی - «فاعبدوه»: توحید عبادی

توجه کنید که در این سؤال باید به ترتیب عبارات هم دقت شود.

۲۵۱۳ ۲ این سؤال از پیام آیات (۱) درس (۳) در صفحه‌ی ۲۳ کتاب طرح شده. نتیجه و بازتاب آشنایی با توحید در خالقیت و توحید ربوبی (توحید در نظر)، توحید در عبادت (توحید در عمل) است. آیه‌ای که به رابطه‌ی علیت و نتیجه بودن توحید در عمل از توحید در نظر و عقیده اشاره دارد، آیه‌ی: «ان الله ربی و ربکم فاعبدوه هذا صراط مستقیم» است.

ان الله ربی و ربکم	ف	اعبدوه
خدا رب انسان است: علت	در نتیجه	لا یق عبادت است: معلول

۲۵۱۴ ۳ با توجه به ترجمه‌ی مقطع آیه به این سؤال پاسخ می‌دهیم:

اتخذوا احبارهم و رهبانهم	اینان دانشمندان و راهبان و حضرت مسیح (ع) را به جای خداوند به پروردگاری گرفتند: با توجه به این عبارت می‌گوییم: موضوع این آیه، اطاعت‌کنندگان ارباب و رهبان است.
و ما امروا الا لیعبدوا الله واحداً ...	در حالی که مأمور نبودند جز به این‌که خدای یگانه را بپرستند: با توجه به این عبارت می‌گوییم: اطاعت‌کنندگان ارباب و رهبان، دچار شرک عبادی بودند؛ زیرا خداوند می‌گوید آن‌ها مأمور بودند خدای یگانه را بپرستند نه آن‌ها را. از طرف دیگر، از آن‌جا که این اطاعت را محدود به زندگی فردی آن‌ها نکرده و این آیه را به صورت جمع آورده، می‌گوییم این افراد دچار شرک عبادی در بعد اجتماعی بودند.
سبحانه عما یشركون	پاک و منزّه است خدا از آن‌چه با او شریک می‌سازند: با توجه به این عبارت به مفهوم «تنزیه» (منزه دانستن) ذات باری تعالی از شرک عبادی اجتماعی پی می‌بریم.

با توجه به این سه عبارت، گزینیه‌ی (۳) صحیح است.

۱ این آیه پیرامون «شُرک در خالقیت» نمی‌باشد؛ به همین جهت این گزینه نادرست است.

۲ این آیه پیرامون «شُرک در ولایت» نمی‌باشد. به همین جهت این گزینه نادرست است.

۴ مفهوم «منزه دانستن ذات باری تعالی» که در این گزینه آمده، صحیح است. اما مفهوم «هشدار دادن به پیروان آخرین وحی الهی در جهت محفوظ ماندن از شرک» نادرست است؛ زیرا موضوع این آیه، پیروان آخرین وحی الهی یعنی پیروان پیامبر اکرم (ص) و مسلمانان نیستند. بلکه آیه مرتبط با مسیحیانی است که دانشمندان، راهبان و حضرت عیسی را به ربوبیت گرفته بودند.

۲۵۱۵ ۳ «الحمد لله»: توحید عبادی - «رب العالمین»: توحید ربوبی

«ان ارادنی الله بضر: اگر خدا برای من گزندی بخواهد»، چون حاکی از اراده و فعل خداست، بیان‌گر توحید ربوبی است؛ زیرا در توحید ربوبی می‌گوییم که خداوند در کارهای خود به مخلوقات وابسته و نیازمند نیست و هر کاری بخواهد، انجام می‌دهد.

«رابطه‌ی اراده‌ی خداوند و توحید در ربوبیت»: آیاتی که حاکی از «اراده و مشیت» خداوند در انجام کارها می‌باشد، بیان‌گر توحید ربوبی است. به طور مثال، آیه‌ی: «ان ارادنی الله بضر» که بیان‌گر اراده‌ی خداوند در رسیدن گزند است، حاکی از توحید ربوبی است یا آیه‌ی: «ان یشرأ یذهبکم و یأت بخلق جدید» که بیان‌گر اراده‌ی خداوند در بردن مخلوقات و آوردن مخلوقات جدید است، حاکی از توحید ربوبی می‌باشد.

۲۵۱۶ ۱ عبارت: «ان الله ربی و ربکم» حاوی مرتبه‌ی ربوبی و عبارت: «فاعبدوه» حاوی مرتبه‌ی عبادی توحید است.

۲۵۱۷ ۴ یگانگی خدا یا اصل توحید: «قل هو الله احد»

توحید در خالقیت: «خالق کل شیء»

توحید در عبادت: «اعبد ربک»

۲۵۱۸ ۱ اطاعت از رسول گرامی اسلام (ص) و اطاعت از جانشینان ایشان، لازمه‌ی توحید عبادی است. طبق کادر ۸۹، توحید عبادی نتیجه‌ی توحید ربوبی می‌باشد و پیام آیه‌ی: «ان الله ربی و ربکم فاعبدوه» حاکی از آن است؛ زیرا در این آیه آمده چون خداوند رب انسان‌هاست، پس باید او را پرستش و اطاعت کرد.

۲۵۱۹ ۴ ص ۲۳ اطاعت از رسول گرامی اسلام و اطاعت از جانشینان آن حضرت، لازمه‌ی توحید عبادی است. زیرا حکم و فرمان الهی از طریق آنان به مردم می‌رسد و بدون تبعیت و اطاعت از آنان، اطاعت از خداوند ممکن نیست.

۲۵۲۰ ۲ «خالق کل شیء»: توحید در خالقیت

«ایک نعبد و ایک نستعین»: توحید عبادی

آیه‌ی: «اهدنا الصراط المستقیم، ما را به راه راست هدایت فرما» که به هدایت خداوند اشاره دارد، بیان‌گر توحید ربوبی است؛ زیرا در ص ۱۷ پیرامون «توحید در ربوبیت» آمده: خداوند جهان را اداره می‌کند و به سوی آن مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد.

۲۵۲۱ ۲ ابتدا صورت سؤال را معنا می‌کنیم: حاکمیت نظام سلطه، آن‌گاه بدون بازدارنده و مانع، ظاهر و آشکار می‌شود که انسان به شرک در عبادت در بعد اجتماعی گرفتار آید؛ زیرا در شرک عبادی در بعد اجتماعی، انسان‌های ستمگر و مستکبر قدرت را به دست می‌آورند.

آیه‌ی: «ان الله ربی و ربکم فاعبدوه» بیان‌گر هر دو بعد توحید در عبادت (فردی و اجتماعی) است. لذا هنگامی که جامعه به شرک در عبادت در بعد اجتماعی گرفتار شود، پیام این آیه به فراموشی سپرده شده و جامعه در جهت خلاف آن حرکت کرده است.

۲۵۲۲ ۳ طبق کادر ۸۸، «قل الله خالق کل شیء»: توحید در خالقیت

طبق کادر ۹۰، «و ما امروا الا لیعبدوا الها واحدا»: توحید عبادی در بعد فردی و اجتماعی

۲۵۲۳ ۴ «ان الله ربی و ربکم»: توحید ربوبی

«فاعبدوه»: توحید عبادی

«لا اله الا الله»: جامع همه‌ی ابعاد توحید از جمله توحید در عبادت و خالقیت

۲۵۲۴ ۳ طبق کادر ۹۰، توحید عبادی در فرد (بعد فردی) به صورت پرستش و اطاعت از خداست. اعتقاد خالص به خدا داشتن که در گزینه‌های (۲) و (۴) آمده، بیان‌گر توحید در عقیده و نظر است، نه توحید در عمل و عبادت.

تجلی (نتیجه و ظهور) توحید عبادی در جامعه (بعد اجتماعی)، تحقق قسط و عدالت می‌باشد. اطاعت از پیامبر (ص) که در گزینه‌های (۱) و (۲) آمده، فقط مربوط به بعد اجتماعی نمی‌باشد.

۲۵۲۵ ۳ این سؤال را باید با توجه به معنای آیه پاسخ داد. آیه می‌فرماید: «اینان دانشمندان و راهبان خود را به جای خداوند به پروردگاری گرفتند و همچنین مسیح پسر مریم را». ← امر مورد نکوهش خداوند، اتخاذ (گرفتن) احبار، رهبان و مسیح بن مریم به ربوبیت است.

با توجه به عبارت: «و ما امروا الا لیعبدوا الها واحدا» که در ادامه‌ی آیه آمده، این آیه، بیان‌گر تحقق توحید در عبادت می‌باشد.

۲۵۲۶ ۱ این آیه می‌فرماید که: مشرکان، احبار، رهبان و حضرت مسیح (ع) را رب خود می‌دانستند. در نتیجه اطاعت از آن‌ها را هم بر خود واجب کرده بودند. در حالی که مأمور نبودند جز به این‌که خدای یگانه را بپرستند. با توجه به این مفهوم این نتیجه به دست می‌آید که: ۱. این آیه پیرامون نکوهیدگان از شرک عبادی است. ۲. موضوع این آیه، معتقدان به ربوبیت احبار، رهبان و حضرت مسیح (ع) است. لذا گزینه‌ی (۱) پاسخ صحیح است.

۲۵۲۷ ۳ ص ۲۴ پیرامون «شرک در عبادت در بعد فردی» آمده: انسان مشرک فردی است چند شخصیتی با جهت‌گیری‌های متفرق و سمت‌وسوهای پراکنده و در خدمت معبودهای گوناگون که هرکدام او را به سویی می‌کشند و آرامشش را سلب می‌کنند. ← رویش نهال شوم درونی سلب کننده‌ی آرامش، بازتاب (نتیجه‌ی) گرفتار آمدن به شرک عبادی در بعد فردی است. به عبارت دیگر، زمانی انسان آرامش درونی‌اش سلب می‌شود که به شرک عبادی در بعد فردی گرفتار شود.

۲۵۲۸ ۳ آیه‌ی: «و من یتول الله و رسوله، و هرکس خدا و رسولش را ولی خود قرار دهد» مبین (بیان‌کننده‌ی) توحید در ولایت است.

آیه‌ی: «لا اله الا هو» جامع همه‌ی ابعاد و اقسام توحید است. لذا قسمت دوم همه‌ی گزینه‌ها صحیح است. اما با توجه به قسمت اول سؤال، گزینه‌ی (۳) پاسخ مناسب می‌باشد. آیه‌ی: «الذین یدکرون الله قیاماً و قعوداً، کسانی که خدا را ایستاده و نشسته یاد می‌کنند». بیان‌گر توحید عبادی است؛ زیرا ذکر و یاد خدا، عملی عبادی است.

آیه‌ی: «و من یتول الله و رسوله، و هرکس خدا و رسولش را ولی خود قرار دهد». بیان‌گر توحید در ولایت است.

آیه‌ی: «و من یسلم وجهه الی الله» که حاکی از تسلیم بودن در برابر خداست، بیان‌گر توحید عبادی است.